

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **Шутько Тетяни Ігорівни** за темою: **«Управління витратами підприємств овочівництва»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Сучасні умови розвитку конкурентних відносин вимагають використання новітніх технологій, економічного та продуктивного обладнання, удосконалення організації управління підприємством для забезпечення й утримання конкурентоспроможності як продукції, так і сільськогосподаровиробників в цілому. Загострення конкуренції на вітчизняному аграрному ринку потребує швидкого реагування на зміну господарської ситуації та прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, які б забезпечили достатній рівень прибутковості та підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів сільськогосподарського підприємства, формування оптимального асортиментного ряду, покращення якості продукції.

Одним із найважливіших показників діяльності підприємства, який надає можливість робити висновок про ефективність його діяльності, є прибуток – головна мета підприємницької діяльності. Саме він виступає мотиваційним стимулом, який заохочує займатися підприємництвом, а також забезпечує його розвиток, будучи внутрішнім джерелом формування його грошових коштів. При цьому отримання прибутку за рахунок підвищення цін на вироблену сільськогосподарську продукцію для більшості стає проблематичним.

Оскільки на величину прибутку передусім впливають витрати, роль та значення процесу управління витратами важко переоцінити. Отже постає питання визначення та обґрунтування доцільності впровадження в практику діяльності сільськогосподарських підприємств таких методів управління витратами, які надають змогу об'єктивно дослідити обсяг витрат та причини їх виникнення, сприятимуть їх зниженню, а також підвищенню конкурентоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі.

Актуальність теми підтверджується зв'язком дослідження з науковими планами та програмами науково-дослідних робіт Дніпровського державного аграрно-економічного університету за темами: «Фінансове забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України» (номер державної реєстрації 01114U006058) та «Стратегічний розвиток підприємництва в аграрній сфері економіки» (номер державної реєстрації 0111U009859), у межах яких автором обґрунтовано теоретико-методичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо формування й удосконалення системи управління витратами підприємств овочівництва.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі Шутько Тетяни Ігорівни, отримані у результаті глибокого вивчення праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, а також опрацювання теоретичних засад управління витратами сільськогосподарських підприємств та підприємств овочівництва зокрема.

Аналіз поданої до захисту дисертаційної роботи, автореферату та публікацій дисертанта дозволяють надати висновок про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів. Останні підтверджуються використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, опрацюванням наукової та спеціальної літератури з

економічної теорії, маркетингу та менеджменту, законодавчих та нормативних актів України, даних Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), офіційних матеріалів Державної служби статистики України та Дніпропетровського обласного управління статистики, даних статистичної звітності окремих підприємств овочівництва Дніпропетровської області, матеріалів наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми дослідження, а також особистих досліджень автора.

Дисертантом чітко сформульована мета дослідження щодо обґрунтування та поглиблення теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій удосконалення управління витратами підприємств овочівництва. Вважаємо, що зміст дисертаційної роботи засвідчує досягнення поставленої мети, вирішення сформованих завдань, а висновки є аргументованими.

3. Наукова новизна, теоретична та практична значущість дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних та практичних основ управління витратами підприємств овочівництва. За результатами проведеного дослідження були визначені наступні положення як елементи наукової новизни:

- вперше розроблено теоретико-методичні засади дослідження процесу управління витратами підприємств овочівництва із системним урахуванням умов зовнішнього і внутрішнього бізнес-середовища, алгоритмізацією розробки системи управління витратами, оцінкою ефективності управління витратами та аналізом чинників, які впливають на їх формування;

- дістав подальшого розвитку аналітико-математичний інструментарій оцінки та прогнозування впливу витрат на економічну ефективність підприємств овочівництва, який доповнено використанням

регресійного аналізу з поділом витрат на постійні й змінні, аналізом чутливості витрат та екстраполяційним моделюванням зміни питомої ваги елементів структури витрат;

- дістала подальшого розвитку систематизація категоріального змісту понять «витрати» та «затрати» з урахуванням особливостей їх формування в сільському господарстві;

- дістало подальшого розвитку обґрунтування інструментів управління витратами підприємств овочівництва, серед яких виокремлено аутсорсинг логістичних функцій при транспортуванні та зберіганні овочевої продукції спеціалізованими провайдерами;

- удосконалено класифікацію статей калькуляції витрат сільськогосподарських підприємств, відмінною ознакою якої є виділення статей калькуляції для продукції рослинництва і тваринництва та виокремлення сум сплаченого єдиного податку, страхових внесків і платежів за користування позиками банків;

- удосконалено методичний інструментарій планування в системі управління витратами підприємств овочівництва, який на відміну від поширених, передбачає дворівневе бюджетування витрат за центрами відповідальності дивізіональної структури управління підприємства;

- удосконалено методичний підхід до оптимізації ємності асортиментного портфеля підприємств овочівництва та механізм його практичної реалізації з урахуванням можливого диспаритету цін в галузі, що сприятиме ідентифікації досягнутого рівня ефективності за коефіцієнтами ширини, насиченості, стійкості та оновлення асортименту продукції;

- удосконалено теоретико-методичні засади формування системи управління витратами підприємств овочівництва, яка, на відміну від існуючих, містить інформаційно-аналітичний, організаційний та результативний елементи.

Практичне значення наукових положень дисертанта полягає в удосконаленні системи управління витратами підприємств овочівництва, яка дозволяє ефективно реалізувати планування витрат та управління ними.

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожен з яких характеризується внеском дисертанта у розвиток теорії та практики з удосконалення управління витратами підприємств овочівництва.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи формування витрат підприємств овочівництва» дисертантом сформульовано авторське визначення сутності понять «витрати» та «затрати» (с. 33); визначено основи формування системи управління витратами підприємств овочівництва (с. 47); ідентифіковано особливості та чинники впливу на формування витрат в сільському господарстві (с. 53); обґрунтовано методичні підходи до формування переліку статей калькуляції витрат сільськогосподарських підприємств (с. 63).

У другому розділі «Оцінка сучасного стану формування та управління витратами підприємств овочівництва» проведено аналіз динаміки та структури витрат сільськогосподарських підприємств (с. 80); виявлено основні тенденції формування витрат підприємств овочівництва (с. 88), з'ясовано залежність ефективності виробництва овочів від динаміки окремих видів витрат і здійснено оцінку ефективності управління ними (с. 97).

У третьому розділі «Пріоритетні напрями удосконалення системи управління витратами підприємств овочівництва» удосконалено елементи системи управління витратами підприємств овочівництва та запропоновано заходи її реалізації (с. 113); надано пропозиції щодо оптимізації асортиментного портфеля (с. 138) та впровадження логістичного аутсорсингу (с. 151).

Отже, є достатні підстави стверджувати, що опрацьовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки і пропозиції базуються на суттєвому теоретичному підґрунті та мають практичне значення, оскільки вже частково використовуються на різних управлінських рівнях.

Практична цінність отриманих наукових результатів підтверджується тим, що вони пройшли апробацію та мають позитивні відзиви, які містяться в довідках про впровадження.

Результати дисертаційного дослідження щодо формування та управління витратами при виробництві овочевої продукції прийнято до впровадження Управлінням агропромислового розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації при розробці стратегії розвитку ринків продовольства в регіоні (акт впровадження № 2357/9 від 06.02.2017 р.). Рекомендації та пропозиції автора щодо оптимізації асортиментного портфеля виробництва овочів відкритого ґрунту прийнято до впровадження фермерськими господарствами «Фамцов» Петриківського району Дніпропетровської області (акт впровадження № 01-17 від 10.03.2017 р.) та «Скорук М.А.» Томаківського району Дніпропетровської області (акт впровадження № 52/3 від 31.03.2017 р.). Рекомендації автора щодо використання дивізіональної структури управління підприємством та впровадження бюджетів виробничих витрат за видами овочів використано ТОВ «Екофілд» Петриківського району Дніпропетровської області (акт впровадження № 27-12/03 від 7.04.2017 р.). Пропозиції щодо використання запропонованих напрямів удосконалення системи управління витратами та передачі логістичних операцій на аутсорсинг прийнято до впровадження ТОВ «ВПК-АГРО» Магдалинівського району Дніпропетровської області (акт впровадження № 33/15-07 від 12.04.2017 р.).

Основні теоретичні положення й результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Антикризове управління», «Економіка підприємства», «Контролінг», «Управлінський облік» (акт впровадження № 24-35/18 від 17.04.2017 р.).

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій дисертаційної роботи Шутько Тетяни Ігорівни щодо поглиблення теоретичних положень, розробки методичних основ і практичних рекомендацій з удосконалення управління витратами підприємств овочівництва знаходять своє відображення в 24 одноосібних наукових працях загальним обсягом 6,33 друк. арк., у т.ч. 5 – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз (2,5 друк. арк.), 1 – у міжнародному науковому періодичному виданні, 1 – у колективній монографії, 17 – у інших наукових виданнях.

Зміст автореферату повністю розкриває базові положення, висновки та пропозиції, що наведено в дослідженні. Характер видань та зміст наукових праць відповідають вимогам пропонованим для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Шутько Тетяни Ігорівни за своїм змістом, рівнем наукової новизни, систематизацією матеріалу, висновками та пропозиціями являє собою завершене та самостійно виконане наукове дослідження. Робота виконана в межах визначеної теми, мети і завдань, а отримані результати щодо обґрунтування теоретичних положень та розробки практичних рекомендацій управління витратами підприємств овочівництва, є певним внеском для розвитку досліджуваної галузі. За своєю структурою наукова робота відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій. Пропозиції, методики, наукові положення детально розроблені та доведені до

придатності для впровадження в практичну діяльність сільськогосподарських підприємств.

Визначений дисертантом предмет і об'єкт дослідження, перелік поставлених та вирішених наукових та прикладних завдань, а у їх відповідності винесена на захист наукова новизна, запропоновані на розгляд загальні висновки, обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають вимогам до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

6. Дискусійні питання та зауваження

Враховуючи необхідність подальшого вирішення наукових завдань щодо управління витратами підприємств овочівництва виникає потреба звернути увагу на дискусійні наукові положення дисертаційної роботи:

1. З урахуванням результатів етимологічного та термінологічного аналізу, а також досліджень нормативно-правових джерел у сфері теорії витрат, дисертантом запропоновано трактування категорій «витрати» та «затрати» (с. 33). Враховуючи обсяг проаналізованих джерел вважаємо доцільним додати авторське трактування категорії «собівартість», що безпосередньо має прямий зв'язок з витратами.

2. На нашу думку, дисертаційну роботу доцільно доповнити структурним аналізом формування витрат у різних формах господарювання враховуючи не тільки господарства які звітують за формою 50 с.-г., що дозволило б чіткіше простежити резерви підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності.

3. У першому розділі дисертаційної роботи при дослідженні концептуальних основ формування системи управління витратами підприємств овочівництва (с. 34-53) доцільно було приділити увагу

визначенню основних напрямків послаблення наслідків нераціонального використання власних ресурсів.

4. Вважаємо, що дисертаційна робота значно б виграла, якби у другому розділі був поданий порівняльний аналіз загальних показників діяльності підприємств рослинництва та підприємств овочівництва зокрема.

5. На нашу думку, при аналізі економічної ефективності діяльності підприємств овочівництва, доцільно було б дослідити та порівняти результати їх роботи з досвідом роботи країн-імпортерів овочевої продукції до України (с. 84-87).

6. Дисертаційна робота містить окремі редакційні погрішності, не досить вдалі назви таблиць та рисунків.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Шутько Тетяни Ігорівни на тему: «Управління витратами підприємств овочівництва» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Вона містить теоретичні розробки та практичні пропозиції, спрямовані на науково-теоретичне обґрунтування системи та розробку практичних рекомендацій щодо управління витратами підприємств овочівництва. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про зрілість здобувача як науковця.

Аналіз змісту автореферату, друкованих праць за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що в них достатньо повно відображено методика дослідження, наукові результати і основні висновки. Автореферат дисертації відповідає за своїм змістом та структурою дисертаційній роботі. Усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені в авторефераті, необхідним чином відображено у дисертаційній роботі.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового

ступеня кандидата економічних наук. Актуальність, новизна та важливість одержаних здобувачем результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків в сукупності дають підстави для висновку про те, що дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Шутько Тетяна Ігорівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Таврійський державний
агротехнологічний університет

Підпис Цап В.Д. засвідчую:

В.Д. Цап

А.В. Терещенко